

Çalışanların Dünyaya İlişkin Varsayımları ve Özerklik Algısının Olumlu Sosyal Davranış ve Saldırganlık İle İlişkisinin İncelenmesi: Öz-Belirleme ve Pozitif Yanılsamalar Kuramları Bağlamında Bir Değerlendirme

Seçil Taştan^{a*}, Cem Güçel, Emre İşçi^a
^aMarmara Üniversitesi

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Makale Tarihiçesi:

Başvuru
09.06.2017

Revizyon
27.11.2017

Kabul
09.12.2017

Anahtar Kelimeler:

Olumlu Sosyal Davranış,
Saldırganlık, Özerklik,
Dünyaya İlişkin
Varsayımlar, Öz-Belirleme
Kuramı, Pozitif
Yanılsamalar Kuramı

Amaç: Bu çalışmada, dünyaya ilişkin varsayımlar ve özerklik algısının bireylerin olumlu ve olumsuz işyeri davranışları arasında incelenen olumlu sosyal davranışlar ve saldırganlık davranışları ile ilişkilerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Tasarım/Yöntem: İstanbul ilinde bulunan sağlık örgütlerinde görev yapmakta olan sağlık personeli üzerinde bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma neticesinde toplanan veriler istatistiksel analize tabi tutularak tanımlayıcı analizler ve hipotez testleri gerçekleştirilmiştir.

Sonuçlar: Elde edilen bulgulara göre olumlu sosyal davranış algısı ile özerklik arasında anlamlı ve pozitif ilişki; olumlu sosyal davranış algısı ile dünyaya ilişkin varsayımlar arasında anlamlı ve pozitif ilişki tespit edilmiştir. Bununla birlikte saldırganlık ile özerklik arasında anlamlı ve pozitif ilişki; dünyaya ilişkin varsayımlar arasında ise anlamlı ve negatif ilişki görülmüştür.

Özgün Değer: Çalışmanın ilgili literatüre ve çalışma yaşamında birey davranışları ve psiko-sosyal yapıların birey davranışlarını nasıl açıklayabileceği konusuna ışık tutması bakımından katkıları bulunmaktadır.

The Examination of the Relations of Perceived World Assumptions and Authenticity with Employees' Prosocial Behaviors and Aggressiveness: An Evaluation with the Context of Self-Determination and Positive Illusion Theories

Seçil Taştan^{a*}, Cem Güçel, Emre İşçi^a
^aMarmara University

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article History:

Received
09.06.2017

Revised
27.11.2017

Accepted
09.12.2017

Keywords:

Prosocial Behaviors,
Aggressiveness,
Assumptions on World,
Self-Determination Theory,
Positive Illusion Theory

Objectives: In this study, it was aimed to investigate the relations of perceived world assumptions and authenticity with employees' prosocial behaviors and aggressiveness.

Methods: A research study was, performed among health care employees working in health care organizations located in İstanbul. As a result of the survey, statistical analysis, descriptive analysis and hypothesis tests were applied.

Results: According to the results, prosocial behaviors had significant and positive relationship with ($r=0,477$ $p<0,05$) authenticity and prosocial behaviors had significant and positive relationship with world assumptions. Further, a significant and positive relationship between aggressiveness and authenticity ($r=0,213$ $p<0,05$) and a significant and negative relationship between aggressiveness and world assumptions ($r=-0,238$ $p<0,05$) were reported.

Originality: This study contributes to the extant literature and helps to understand how psychosocial perceptions explain employee behaviors in the workplaces.

*Corresponding Author: E-mail: seciltastan@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3243-3989

1. Giriş

Bu çalışmanın temel amacı; dünyaya ilişkin varsayımlar ve özerklik algısı hakkında var olan bilgileri ortaya koymak, kavramların sonuçlarını psikososyal yapılarla irdelemek, bireylerde olumlu sosyal davranışlar ve saldırgan davranışlar ile olan ilişkilerini incelemektir. Prososyal davranış normları ve olumlu sosyal davranış spektrumu referansı ile "Olumlu Sosyal Davranış" kavramı, pozitif psikoloji araştırmacıları, örgütsel davranış ve sosyal psikologlar tarafından incelenmiş ve tanımlanmıştır. Prososyal davranış, çalışanların kendilerine verilen resmi iş tanımlarında yazarlarla kısıtlı olmadan, insiyatif alarak, kendi tercihleriyle gerçekleştirdikleri davranışlar ve faaliyetler bütünüdür. Böylece, prososyal davranışlar, bireylerin örgütsel hedeflere ulaşmada kendiliğinden ve gönüllü olarak yaptıkları davranışlarıdır (Brief ve Motowildo, 1986). Penner ve Finkelstein'in (1998) tanımına göre, diğerlerinin değerlerini ve haklarını gözetken ve bu yönde empatik/semptomatik davranış ortaya koyabilme özelliğidir. Bu çalışmada literatürdeki çok sayıda kavram ve içerik değerlendirilerek, "yardımsever ve gönüllü davranış örüntüleri" dikkate alınmış ve "olumlu sosyal davranış" kavramı incelenmek istenmiştir. "Saldırgan davranışlar", olumlu sosyal davranışların zıddı gibi düşünülebilmektedir. Olumlu sosyal davranışlar diğerlerinin iyiliğini gözetirken, saldırgan davranışlar diğerlerine saygıdan uzak, diğerlerinin haklarını gözetmeyen yıkıcı, zarar verici davranışlar olarak ifade edilmektedir (Hastings, Utendale ve Sullivan, 2006). Öfke, saldırganlık, üretkenliğe aykırı işyeri davranışları, işyeri nezaketsizliği birlikte ele alınmaktadır (Coillie ve Mechelen, 2006; Meier ve Semmer, 2012).

Öz-belirleme kuramı açısından bireylerin özerk eğilim göstermelerinin olumlu sosyal davranışları arttırabileceği, olumsuz iş davranışı olarak ele alınan saldırganlığı ise azaltabileceği varsayılmıştır. Bununla birlikte, bireylerin dünyaya ilişkin varsayımlarının pozitif yanılısamalar kuramının öngörmüş olduğu üzere bir psikososyal yapı işlevi görerek bireylerin olumlu sosyal davranışlarını arttırabileceği, saldırganlık davranışlarını ise azaltabileceği beklenmiştir. Bu çalışmada, dünyaya ilişkin varsayımlar, Janoff-Bulman'ın (1989), bireylerin inançları ve varsayımları konusunda kuramsal bir çerçeve sunduğu 'Temel Varsayımlar Modeli'ne dayandırılmaktadır. Bu modele göre, bireyin sahip olduğu temel varsayımlar, dünyanın iyiliği varsayımı, dünyanın anlamlılığı varsayımı, kendilik değeri varsayımı olmak üzere üç ana grupta ele alınmaktadır. Söz konusu varsayımların bireylerin işyerindeki saldırgan davranışları ve olumlu sosyal davranışları ile ilişkili olabileceği ilgili literatür ile desteklenerek, kavramsal çerçeve oluşturulmuştur.

2. Kavramsal Çerçeve

"Olumlu sosyal davranışlar", diğerlerinin iyiliği için olan ihtiyaçlara verilen yanıtlar olarak tanımlanmıştır (Eisenberg vd., 2002), Penner ve Finkelstein'in (1998) tanımına bağlı olarak olumlu sosyal kişiliği, diğerlerinin değerlerini ve haklarını gözetken ve bu yönde empatik/semptomatik davranış ortaya koyabilme özelliği olarak aktarmışlardır. Olumlu sosyal davranışlar empati, sempati, şefkat, ilgi, teselli etme, yardımlaşma, paylaşma, işbirliği, gönüllü olmak ve bağışta bulunma gibi davranışları kapsayabilmektedir (Hastings vd., 2006; Trommsdorff vd., 2007; Kahraman ve Kurt, 2013). "Saldırgan davranışlar", olumlu sosyal davranışların zıddı gibi düşünülebilmektedir. Olumlu sosyal davranışlar diğerlerinin iyiliğini gözetirken, saldırgan davranışlar diğerlerine saygıdan uzak, diğerlerinin haklarını gözetmeyen yıkıcı, zarar verici davranışlar olarak ifade edilmektedir (Hastings vd., 2006). Örgütsel davranış literatüründe, olumlu sosyal davranışların ve saldırganlığın bireysel, örgütsel ve bağlamsal pek çok öncelinden söz edildiği ve içerisinde biyolojik, bilişsel ve öğrenme kuramlarının da yer aldığı yaklaşımlarla açıklandığı görülmektedir. Ancak, bu kavramları ele alan çalışmalarda bireysel düzeyde psikososyal yapıların etkisinin yeterince incelenmediği gözlenmiştir. Söz konusu psikososyal yapılara dair bir araştırma yapıldığında, özerklik ve dünyaya ilişkin varsayımlar gibi iki değişkenin bireysel ve örgütsel yaşamda olumlu ve olumsuz davranış sonuçlarıyla olan ilişkileri değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler ve kuramsal ve görgül çalışma sonuçları neticesinde bireylerin dünyaya ilişkin varsayımlarının ve özerklik algısının çalışma yaşamındaki olumlu sosyal davranışlar ve saldırganlık eğilimleri ile anlamlı ilişkilerinin olabileceği görülmüştür.

Pozitif yanılısamalar kuramının da vurguladığı gibi, bilişsel sistemin merkezinde, dünya ve kendilikle ilgili güvenlik ve incinmezlik duygusunu sağlayan temel varsayımlar bulunmaktadır (Bowlby, 1969). Bu olumlu

genellemeler, temel varsayımları genel şemalar haline getirmekte ve gerek özel gerekse çalışma yaşamında davranışsal ve duygusal yönelimleri, sorunlarla başa çıkma becerilerini ve olumlu yada olumsuz tutumları etkileyebilmektedir (Janoff-Bulman ve Berg, 1998). Janoff-Bulman'ın (1989:113-136), insanların inançları ve varsayımları konusunda kuramsal bir çerçeve sunduğu 'Temel Varsayımlar Modeli'nde, bireyin sahip olduğu temel varsayımlar üç ana grupta ele alınmaktadır: Dünyanın iyiliği varsayımı, dünyanın anlamlılığı varsayımı, kendilik değeri varsayımı. Bu üç temel varsayım ve bu varsayımların dayandığı ilke ya da inançlar bütün olarak ele alındığında dünyaya ilişkin varsayımlarla ilgili kavramsal modelde dünyanın iyiliği, insanların iyiliği, adalet, kontrol edebilirlik, rastlantısallık, kendilik değeri, kendilik kontrolü, talih (Janoff-Bulman, 1989:113-136) gibi önermelerin olduğu görülmektedir. Dünyaya ilişkin bu temel olumlu varsayımlar, yaşamı güvenli ve rahat bir hale getirmekte, çalışma yaşamında zor ve olumsuz durumlarla karşılaşsa bile bireyin dünya ve kendisiyle ilgili olumlu inançlarını fark etmesine neden olmaktadır (Janoff-Bulman ve Berg, 1998). Böylece, "dünyaya ilişkin varsayımların" bireylerde olumlu sosyal davranışları arttırabileceği, saldırganlık, öfke ve depresyon gibi olumsuz sonuçları azaltabileceği öne sürülmektedir (Solomon vd., 1997; Dekel vd., 2004; Dınvar, 2011).

"Özerklik" ise çeşitli biçimleri ile kişilerarası ilişkileri, kimlik duygusunu, psikolojik uyumu ve psikopatolojiyi etkilemektedir. Uygulamalı araştırmalar özerkliğin çalışma yaşamında iş performansını, iş tatmini, duygusal iyi oluşu ve çeşitli tutumları etkilediğini göstermektedir. Türkiye'de ise özerklik konusunda yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışmada ele alındığı gibi, özellikle özerklik konusunu Öz Belirleme Kuramı bağlamında ele alan çalışmalar çok azdır. Öz Belirleme Kuramı, Deci ve Ryan (2000) tarafından geliştirilen ve kişilik ve güdülenme gelişimini açıklamak için kullanılan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda güdülenme ve kişilik kavramları açıklanırken insanın içsel kaynaklarının önemine odaklanılmıştır. Bu kuram, kültürel ve psikodinamik yaklaşımların bakış açısının tersine, özerkliği bir davranışı iradeli olarak yapma duygusu ya da kendilik onayı olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşımla, özerklik bireyin kendi iradesiyle eylemlerini başlatmasını, sürdürmesini ve sonlandırmasını göstermektedir. Olumlu sosyal davranışlar ve iyi oluş duygusunun yaşanabilmesi ve psikolojik gelişme için özerklik, yetkinlik ve ilişkili olmadan oluşan üç temel gereksinimin karşılanması zorunluluğuna işaret edilmektedir (Guay vd., 2003). Konu ile ilgili çalışmalarda, özerk karar verebilenlerin ne istediklerinin ve buna nasıl ulaşabileceklerinin farkında oldukları, yaşamları üzerinde kontrol sağlamayı ve kendilerini düzenlemeyi başarabildikleri, böylece psikolojik uyum ve olumlu sosyal davranışlarının olumlu etkilendiği, psikolojik uyumsuzluk ve negatif davranışların ise azaldığı ifade edilmektedir (Deci ve Ryan, 2000; Grolnick vd., 1997; Sheldon vd., 1996; Kocayörük, 2012).

2.1. Araştırma Soruları Ve Hipotezler

Çalışmanın araştırma temelini oluşturan ve araştırmada yanıtlanması beklenen sorular ve hipotezler, araştırmanın kavramsal modeli ile birlikte (Şekil 1) aşağıda belirtilmiştir.

Soru 1: Bireylerin buldukları örgütte olumlu sosyal davranış ve saldırganlık düzeyleri nedir?

Soru 2: Bireylerin özerklik ve dünyaya ilişkin varsayımları ile olumlu sosyal davranışları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?

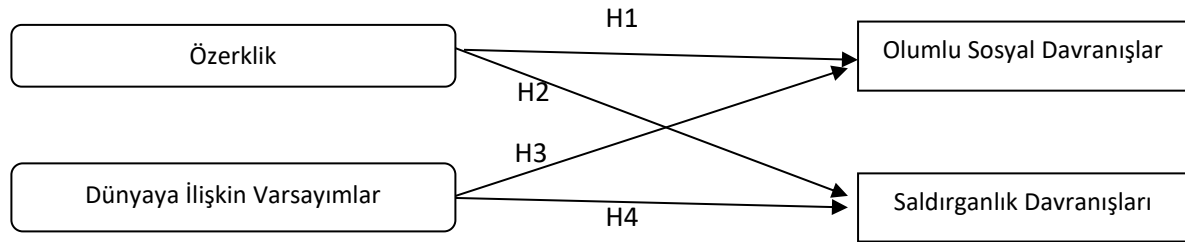
Soru 3: Bireylerin özerklik ve dünyaya ilişkin varsayımları ile olumlu sosyal davranışları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler varsa, bu ilişkilerin yönü ve gücü nasıldır?

Hipotez 1: Bireylerin özerklik algısı ile olumlu sosyal davranışları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmaktadır.

Hipotez 2: Bireylerin özerklik algısı ile saldırganlık davranışları arasında anlamlı ve negatif bir ilişki bulunmaktadır.

Hipotez 3: Bireylerin dünyaya ilişkin varsayımları ile olumlu sosyal davranışları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmaktadır.

Hipotez 4: Bireylerin dünyaya ilişkin varsayımları ile saldırganlık davranışları arasında anlamlı ve negatif bir ilişki bulunmaktadır.

Şekil 1. Araştırmanın Kuramsal Modeli

3. Yöntem

3.1. Örneklem

Bu araştırma, nicel ve ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır. Araştırma amacı bakımından tanımlayıcı ve açıklayıcı niteliktedir. Araştırma İstanbul İli'ndeki farklı ilçelerde bulunan Sağlık Bakanlığına bağlı 6 özel ve 1 devlet olmak üzere 7 hastanede yapılmıştır. Araştırmanın ana kütleliğini bu 7 hastanede çalışan sağlık çalışanları (hemşire, sağlık personeli) oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem çekilmemiş, ana kütleinin tamamına araştırma ölçüm araçlarının uygulanması hedeflenmiştir. Araştırma sonunda, 405 anketin geri dönüşü sağlanmıştır. Araştırmanın katılımcı sayısı 405 kişiden oluştuğu için bu sayının araştırmanın amacı ve istatistiksel çözümleme için uygun olduğu görülmektedir. Araştırma'ya katılan hemşire ve sağlık görevlilerininin 302'si kadın, 103'ü ise erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Katılımcıların %21'i "30 ve daha az" yaş grubunda, %65'i "31-40 yaş" grubunda ve %14'ü ise "41 ve üzeri" yaş grubundadır. Görev türü açısından katılımcıların %83'ü "hemşire", %17'si "sağlık görevlisi" olarak görev yapmaktadır. Çalışma süresi açısından katılımcıların %28'i "10 yıl ve daha az" çalışma süresine sahipken, %55'i "11-20 yıl" ve %17'si ise "21 yıl ve üzeri" çalışma süresine sahiptir.

3.2 Ölçekler

Olumlu Sosyal Davranışlar gizil değişkenini temsil etmek için Boxer, Tisak ve Goldstein (2009) tarafından geliştirilen Olumlu Sosyal Davranışlar ve Agresif Davranışlar Ölçeğinden (Prosocial and Aggressive Behaviors Scale) yararlanılmıştır. Bu ölçek kapsamında yer alan ve her biri 5 maddeden oluşan özgeci, amaca yönelik ve tepkisel olumlu sosyal davranış alt ölçekleri kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Bayraktar, Sayıl ve Kumru (2009) tarafından yapılmış ve ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,73 olarak tespit edilmiştir.

Saldırganlık gizil değişkenini temsil etmek için ise Buss ve Perry (1992) tarafından yetişkinlerde ve ergenlerde kullanılmak amacıyla geliştirilen Agresyon Ölçeğinden (Agression Scale) yararlanılmıştır. Bu ölçek kapsamında yer alan toplam 29 maddeden oluşan fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, düşmanlık ve öfke olmak üzere dört ölçek kullanılmıştır. Orijinal ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği 0,80; fiziksel, sözel, öfke ve düşmanlık alt-boyutları için Cronbach Alfa cinsinden iç tutarlılık katsayıları ise sırasıyla 0,85, 0,72, 0,83 ve 0,77 olarak bulunmuştur (Buss ve Perry,

1992). Sümer (2003) tarafından yapılan uyarılma çalışmasında ise alt boyutların iç tutarlık katsayılarının 0,58 ile 0,77 arasında değiştiği bildirilmiştir. Bayraktar ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada da bu ölçek kullanılmış olup saldırganlık değişkenini yordamak için bu dört alt boyuttan fiziksel saldırganlık (Cronbach $\alpha=0,86$), öfke (Cronbach $\alpha=0,85$) ve düşmanlık (Cronbach $\alpha=0,64$) alt boyutları elde edilmiştir.

Özerklik algısı Sheldon ve Deci (1996) tarafından özerk karar vermedeki bireysel farklılıkları değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş olan ölçüm aracıyla ölçülmüştür. 10 maddeden oluşan özgün ölçek, "bireysel farkındalık" (self-contact) ve "seçim hakkı" (choicefulness) olmak üzere iki faktöre sahiptir. Türkiye'de Kart ve Güldü (2008) tarafından test-tekrar test güvenilirliği ve geçerlilik çalışmaları yapılmış ve çeşitli araştırmalarda uygulanmıştır. 10 maddeden oluşan bu ölçek daha önce Taştan ve Güçel (2014) tarafından yürütülmüş olan bir çalışmada kullanılmış olup ölçeğin iç tutarlılık katsayısı "bireysel farkındalık" için 0,79, "seçim hakkı" için 0,81 olarak raporlanmıştır.

Dünyaya ilişkin varsayımlar algısı ise Janoff-Bulman (1989) tarafından geliştirilen 32 maddeden oluşan ölçek ile ölçülmüştür. Travmatik olaylara maruz kalan bireylerin temel varsayımlarına ilişkin betimleyici veri elde etmek amacıyla Janoff-Bulman (1989) tarafından geliştirilen ölçek, Dınvar (2011) tarafından yapılmış olan tez araştırmasında kullanılmak üzere Banu Yılmaz (İçinde Dınvar, 2011) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Dınvar (2011) tarafından ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda birinci faktör "kişisel talihe inanç" (şans varsayımı), ikinci faktör "dünyanın iyiliğine inanç" (iyilik varsayımı), üçüncü faktör "olayların önceden kontrol edilebileceğine inanç" (kontrol varsayımı), dördüncü faktör "yaşamın rastlantılara dayalı olduğuna inanç" (rastlantısallık varsayımı), beşinci faktör "olumlu benlik inancı" (kendilik değeri varsayımı) ve altıncı faktör de "dünyanın adil olduğuna inanç" (adalet varsayımı) olarak adlandırılmıştır. Söz konusu çalışmada yapılan iç tutarlık analizi sonucunda Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı tüm ölçek için 0,81; kişisel talihe inanç, dünyanın iyiliğine inanç, olayların önceden kontrol edilebileceğine inanç, yaşamın rastlantılara dayalı olduğuna inanç, olumlu benlik inancı ve dünyanın adil olduğuna inanç alt boyutları için ise sırasıyla 0,85, 0,79, 0,75, 0,77, 0,63 ve 0,64 olarak hesaplanmıştır (Dınvar, 2011:56).

Bu çalışmada anket formunda yer alan maddelere ilişkin cevaplar 6'lı ölçek şeklinde 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Pek fazla katılmıyorum, 4=Biraz katılıyorum, 5=Katılıyorum, 6=Kesinlikle Katılıyorum seçenekleri ile sıralanmıştır. Ölçeklerden alınan yüksek puan, ilgili değişkene dair algının yüksek olduğunu ifade etmektedir.

3.3 Verilerin analizi

Verilerin analizinde modeldeki tüm değişkenlere LISREL 8.54 paket programı ile doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmış ve sonuçlara ilişkin uyum indeksleri incelenerek yol analizi yapılmıştır. Modeldeki değişkenler arasındaki ilişkiler SPSS 20 programında Pearson Korelasyon katsayısı ile hesaplanmıştır.

4. Bulgular

4.1 Ölçeklerin Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizleri

Araştırmadaki ölçeklere faktör yapısını belirlemek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçüm araçlarının uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir değerler arasında olduğu görülmektedir (Kline, 2011:134). Ölçeklerinin ortalama ve güvenilirlik değerleri Tablo 1'de gösterilmektedir. Tablo 1'deki gibi, araştırmada yer alan değişkenlerden elde edilen ortalama ve standart sapma değerleri; "olumlu sosyal davranış" için (M=3,50, SD=1,13); "saldırganlık" için (M=3,54, SD=1,15); "özerklik" için (M=3,98,SD=1,12); "dünyaya ilişkin varsayımlar" için (M=3,32,SD=1,14) olarak belirlenmiştir.

Olumlu sosyal davranış ölçeği için yapılan değerlendirmede, yordama güçleri anlamlı olmayan maddelerin analizden çıkarılması neticesindeki DFA sonuçlarına göre, elde edilen uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür ($\chi^2/df=2,12$, $sd=142$, $RMSEA=0,065$, $GFI=,90$, $CFI=0,91$, $IFI=0,93$, $AGFI=,94$). "Olumlu sosyal davranış ölçeği" alt boyutları için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları; "özgeci davranış" için 0,882, "amaçlı

olumlu davranış" için 0,903, "tepkisel olumlu davranış" için ise 0,893 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin toplam iç tutarlılığı ise 0,892 olarak belirlenmiştir. "Saldırganlık ölçeği" için yapılan analizde, yordama güçleri anlamlı olmayan maddelere rastlanmamış, elde edilen uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür ($\chi^2/df=2,07$, $sd=143$, $RMSEA=0,066$, $GFI=0,92$, $CFI=0,93$, $IFI=0,94$, $AGFI=0,94$). "Genel saldırganlık ölçeğinin" Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,845'dir. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı "fiziksel" boyutu için 0,889, "sözel" boyutu için 0,871, "düşmanlık" boyutu için 0,797, ve "öfke" boyutu için 0,822'dir. "Özerklik ölçeği" için yapılan analizde, yordama güçleri anlamlı olmayan maddelerin analizden çıkarılması ile DFA sonuçlarında elde edilen uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu gözlenmiştir ($\chi^2/df=2,23$, $sd=143$, $RMSEA=0,065$, $GFI=,92$, $CFI=0,91$, $IFI=0,93$, $AGFI=,93$). Özerklik ölçeğinin alt boyutları için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları; "bireysel farkındalık" için 0,866, seçim hakkı için 0,842 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin toplam iç tutarlılığı ise 0,854 olarak belirlenmiştir. "Dünyaya ilişkin varsayımlar ölçeği" için yapılan analizde, yordama güçleri anlamlı olmayan maddeler çıkarılması sonucunda elde edilen ölçeğin uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir ($\chi^2/df=3,17$, $sd=127$, $RMSEA=0,067$, $GFI=0,93$, $CFI=0,93$, $IFI=0,94$, $AGFI=0,92$). "Genel dünyaya ilişkin varsayımlar algısı" ölçeğinin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,850 olarak tespit edilmiştir. Bu ölçek için yapılan faktör analizi sonucunda 26 maddenin 6 faktör altında toplandığı tespit edilmiştir. Birinci faktör "kişisel talihe inanç" (şans varsayımı)(4 madde) ($\alpha=0,88$); ikinci faktör "dünyanın iyiliğine inanç" (iyilik varsayımı)(5 madde) ($\alpha=0,76$); üçüncü faktör "olayların önceden kontrol edilebileceğine inanç"(kontrol varsayımı) (5 madde) ($\alpha=0,78$); dördüncü faktör "yaşamın rastlantılara dayalı olduğuna inanç" (rastlantısallık varsayımı) (4 madde) ($\alpha=0,86$); beşinci faktör "olumlu benlik inancı"(kendilik değeri varsayımı) (4 madde) ($\alpha=0,90$); altıncı faktör de "dünyanın adil olduğuna inanç"(adalet varsayımı) (4 madde) ($\alpha=0,91$) olarak isimlendirilmiştir.

Tablo 1

Araştırmada Yer Alan Değişkenlerin Ortalamaları ve Güvenilirlik Değerleri

	Ortalama (M)	Std. Sapma (SD)	Cronbach Alpha (α)
Olumlu Sosyal Davranış	3,50	1,13	,892
Özgeci davranış	3,29	1,19	,882
Amaçlı olumlu davranış	3,79	1,11	,903
Tepkisel olumlu davranış	3,41	1,13	,893
Saldırganlık	3,54	1,15	,845
Fiziksel	3,66	1,25	,889
Sözel	3,05	1,21	,871
Düşmanlık	3,56	0,98	,797
Öfke	3,88	1,01	,822
Özerklik	3,98	1,12	,854
Bireysel farkındalık	3,77	1,21	,866
Seçim hakkı	4,18	1,02	,842
Dünyaya İlişkin Varsayımlar	3,32	1,14	,850
Şans varsayımı	3,23	1,02	,883
İyilik varsayımı	3,03	1,18	,762
Kontrol varsayımı	3,11	0,86	,776
Rastlantısallık varsayımı	3,74	1,05	,863
Kendilik değeri varsayımı	3,65	1,23	,904
Adalet varsayımı	3,15	1,26	,914

4.2. Araştırma Hipotezlerine Yönelik Bulgular

Değişkenler arası ilişki değerleri Tablo 2'de ve Tablo 3'de sunulmaktadır. Tablo 2'deki gibi, toplam "olumlu sosyal davranış algısı" ($r=0,477$ $p<0,05$) ile toplam "özerklik" arasında anlamlı, aynı yönde ve orta düzeyde ilişki; toplam "olumlu sosyal davranış algısı" ($r=0,502$ $p<0,05$) ile toplam "dünyaya ilişkin varsayımlar" arasında anlamlı, aynı yönde ve orta düzeyde ilişki" tespit edilmiştir. Bununla birlikte toplam "saldırganlık" ($r=0,213$ $p<0,05$) ile toplam "özerklik" arasında anlamlı, aynı yönde ve düşük düzeyde ilişki" ve toplam "saldırganlık" ($r=-0,238$ $p<0,05$) ile toplam "dünyaya ilişkin varsayımlar" arasında anlamlı, ters yönde ve düşük düzeyde ilişki" görülmüştür. Özerklik ve dünyaya ilişkin

varsayımlar algısı bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiye dair bulgulara bakıldığında ($r=0,266$ $p<0,01$) anlamlı, aynı yönde ve düşük düzeyde bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Korelasyon katsayılarına göre, en yüksek korelasyonun olumlu sosyal davranış ve dünyaya ilişkin varsayımlar algısı arasında olduğu görülmüştür.

Bu bulgulara göre, çalışmanın H1 (Bireylerin özerklik algısı ile olumlu sosyal davranışları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmaktadır) hipotezi, H3 (Bireylerin dünyaya ilişkin varsayımları ile olumlu sosyal davranışları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmaktadır) hipotezi ve H4 (Bireylerin dünyaya ilişkin varsayımları ile saldırganlık davranışları arasında anlamlı ve negatif bir ilişki bulunmaktadır) hipotezleri desteklenmiştir. "Bireylerin özerklik algısı ile saldırganlık davranışları arasında anlamlı ve negatif bir ilişki bulunmaktadır" varsayımını içeren H2 hipotezi ise desteklenmemiştir. Bununla birlikte, bu çalışmada hipotezlerin oluşturulmasına temel teşkil etmiş olan araştırma sorularına da yanıt alınabilmiştir. Elde edilen istatistiksel sonuçlara göre, bireylerin buldukları örgütte olumlu sosyal davranış ve saldırganlık düzeyleri ortalamasının ölçek ortalamasına göre orta düzeyde olduğu görülmüştür. Araştırma yapılan örneklem grubundaki katılımcıların olumlu sosyal davranışlar ortalamasının 3,50 ve saldırgan davranışlar ortalamasının 3,54 olarak tespit edilmiş olması, söz konusu grupta orta düzeylerde olumlu sosyal davranışların ve saldırgan davranışların görülmekte olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, bireylerin özerklik ve dünyaya ilişkin varsayımları ile olumlu sosyal davranışları ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu ve bu ilişkilerin gücünün orta ve düşük seviyelerde olduğu görülmüştür. İlişkilerin yönüne dair yapılan incelemede ise, özerklik algısı ile olumlu sosyal davranışları arasında pozitif, dünyaya ilişkin varsayımlar ile olumlu sosyal davranışları arasında pozitif, dünyaya ilişkin varsayımları ile saldırganlık arasında negatif, ve özerklik algısı ile saldırganlık arasında negatif yönlü ilişkiler gözlenmiştir. Böylece, bu çalışmada ortaya koyulmuş olan araştırma sorularına istatistiksel olarak yanıt alınabilmiş ve önceki kuramsal ve ampirik çalışma sonuçlarına da destek sağlanabilmiştir.

Tablo 2
Değişkenlere Ait Korelasyon Değerleri

Değişkenler	2	3	4
1.Özerklik	,266**	,477*	,213*
2.Dünyaya İliş.Vars.	1	,502*	-,238*
3.Olumlu Sosyal Dav.		1	-,201*
4.Saldırganlık			1

Pearson Korelasyon kullanılmıştır. * $p<0,05$ ** $p<0,01$ $n=405$

Yapılan analiz sonuçlarına göre, modeldeki bağımsız değişkenlerin olumlu sosyal davranış ve saldırganlık üzerindeki etkileri, %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı görülmüştür. Bu sonuçlara göre, "özerklik algısının" "olumlu sosyal davranış" algısı üzerinde olumlu (standardize edilmiş $\beta=0,498$; $p<0,05$); "saldırganlık üzerinde olumlu (standardize edilmiş $\beta=0,206$; $p<0,05$) ve "dünyaya ilişkin varsayımlar algısının" "olumlu sosyal davranış" üzerinde olumlu (standardize edilmiş $\beta=0,515$; $p<0,05$); "saldırganlık" üzerinde is olumsuz (standardize edilmiş $\beta=-0,244$; $p<0,05$) etkileri olduğu görülmüştür. Tablo 3'de bu bulguların özeti sunulmuştur.

Tablo 3
Modelin Yol Katsayıları

	Yol		Standardize β	t-Değeri	p
Özerklik	→	Olumlu Sosyal Dav.	,498	6,33	,00
Dünyaya İliş.Vars.	→	Olumlu Sosyal Dav.	,515	9,02	,01
Özerklik	→	Saldırganlık	,206	4,13	,03
Dünyaya İliş.Vars.	→	Saldırganlık	-,244	2,53	,01

5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırma sonucunda, psikososyal yapılar olarak incelenmiş olan özerklik ve dünyaya ilişkin varsayımlar gibi iki değişkenin bireysel ve örgütsel yaşamda olumlu ve olumsuz davranış sonuçlarıyla anlamlı ilişkileri olduğu

görülmüştür. Elde edilen sonuçların, özerklik algısının olumlu sosyal davranışlar ile pozitif bir ilişki gösterdiğini öne sürmüş olan önceki kuramsal ve görgül çalışma sonuçları ile uyumlu olduğu söylenebilmektedir. Öyle ki, bu çalışma ile özerklik algısının seçim hakkı ve bireysel farkındalık alt boyutlarından oluştuğu ve öz belirleyicilik kuramının da öne sürmüş olduğu gibi bir psikososyal işlev gördüğü, bireylerde olumlu sosyal davranışlarla pozitif yönlü bir ilişkiye sahip olduğu ve anlamlı olarak pozitif bir katkıya sahip olduğu saptanmıştır (Deci ve Ryan, 2000; Guay vd., 2003). Bununla birlikte, çalışmamızda varsayıldığı üzere özerklik algısı ile saldırganlık arasında negatif bir ilişki görülmemiş, pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Söz konusu netice, önceki çalışma sonuçları ve kuramsal değerlendirmeler ile örtüşmemektedir. Zira bu sonucun, araştırma yapılan örneklemin karakteristik özellikleri yada sosyo-kültürel bağlam gibi faktörlerle açıklanabileceği düşünülmektedir.

Öte yandan, bu çalışmada Türkiye'de hemen hemen ilk kez bu çalışmanın değişkenleri kapsamında ele alınmış olan dünyaya ilişkin varsayımlar algısının modeldeki diğer değişkenlere göre daha düşük bir ortalamaya sahip olduğu ve öngörüldüğü gibi bireylerin olumlu sosyal davranışları ile pozitif, saldırganlık davranışları ile de negatif yönlü ilişkilere sahip olduğu gözlenmiştir. Bu bulguların önceki çalışmalarla ve kuramsal altyapı ile örtüştüğü söylenebilmektedir. Ayrıca, dünyaya ilişkin varsayımlar algısına dair Türk toplumunda daha önce yapılmış olan bir çalışmada (Dınvar, 2011) elde edilen boyutlarla benzerlik gösteren boyutların tespit edildiği görülmüştür. Türk toplumunda, dünyaya ilişkin varsayımların söz konusu altı alt boyut ile ifade edilebildiği ve pozitif yanlısalar kuramının açıklamış olduğu gibi bir tür psikososyal yapı olarak işlediği gözlenmiştir (Janoff-Bulman, 1989).

Bu noktada, özellikle bu varsayımların beklenildiği üzere olumlu sosyal davranışlar ile pozitif, saldırganlık gibi olumsuz bir işyeri davranışı ile de negatif ilişki göstermesi dikkat çekici bulunmuştur (Dekel vd., 2004). Öyle ki, saldırganlık davranışının orta derecede bir ortalamaya sahip olduğu bir örneklem grubunda, dünyaya ilişkin varsayımların psikososyal bir kaynak işlevi gördüğü ve saldırganlık üzerinde negatif bir katkıya sahip olduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte, bu araştırmayla varılan genel sonuçlara göre, kamu ve özel sağlık örgütlerinde çalışmakta olan hemşire ve sağlık görevlilerinin orta düzeyde olumlu sosyal davranışlara ve saldırganlık düzeyine ve nispeten düşük düzeyde dünyaya ilişkin varsayımlar algısına sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca, örneklem grubundaki bireylerin özerklik algısına ilişkin ortalama değerinin diğer tüm değişkenlere göre daha yüksek olarak tespit edilmiş olması, Türk toplumunun özerklik eğilimi göstermekte olduğuna dair bir işaret olarak görülebilmektedir. Ancak, özerklik algısının beklenildiğinin tersi olarak saldırganlık ile pozitif ilişkili olması sebebiyle, öz belirleyicilik kuramının ifade etmiş olduğu gibi öz farkındalığın saldırganlık davranışlarının ortaya çıkmasında olumlu bir psikodinamik yapı olarak işlemediği söylenebilmektedir.

Bu sonuç, Türk toplumunun kendi kendini düzenleme yönelimleri, benlik kurguları, inanç ve kültürel özellikleri yada bireylerin içinde buldukları örgütlerin sosyal-bağlamsal faktörleri ile açıklanabilmektedir. Sonuç olarak, Türkiye'de örgütsel davranış alanında daha önce yapılmış olan araştırmalarda, bu çalışmanın kapsamındaki kavramlar ve kuramsal kökler bir arada incelenmemiştir. Buna dayanarak, bu çalışmanın kuramsal çerçevesi ve ortaya koyabileceği sonuçlarla, konu ile ilgili literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Bu bulgular yönetsel açıdan değerlendirildiğinde, çalışanlarının örgüt içinde özerk, seçim hakkı ve öz farkındalığı olan bireyler olarak çalışma yaşamına katılmalarının sağlanması ve eğitim ve geliştirme yada mentörlük gibi yöntemlerle özerkliğin arttırılmasıyla olumlu sosyal davranışları daha fazla sergileyebileceğini ve bireysel inisiyatif kullanmalarının teşvik edilmesiyle bu etkinin daha da artabileceği görülmektedir. una karşın, söz konusu özerklik algısının arttırması ile bireylerarası saldırganlık davranışlarının ve olumsuz işyeri tutumlarının azaltılmasının mümkün olabileceği söylenebilmektedir. Örgütlerde yöneticilerin kurumsal olarak yapılandırılmış bu tür özerklik algısını geliştirmeye yönelik yöntemlere önem vermesi çalışanların olumlu sosyal davranış düzeylerini arttıracak ve bunun sonucunda da birey, grup ve örgüt performansı arttıracaktır. Aynı zamanda negatif ve saldırgan davranışların azalması sağlanabilecektir. Öte yandan, çalışanların temel varsayımları genel şemalar haline getirildiği ve gerek özel gerekse çalışma yaşamında davranışsal ve duygusal yönelimleri, sorunlarla başa çıkma becerilerini ve olumlu yada agresif tutumları etkileyebildiği için çalışanların söz konusu temel varsayımlarının daha pozitif yönde olabilmesi örgütler için yararlı olacaktır. Bunu sağlamak amacıyla, yöneticilerin örgüt içinde eğitim, geliştirme, kişisel gelişim ve mentörlük, koçluk gibi birtakım bilişsel ve davranışsal uygulamalarla insanların inançları ve varsayımları

konusunda daha pozitif etki yaratabileceği düşünülmektedir. Çalışmamızda daha önce de belirtildiği gibi, dünyaya ilişkin bu temel olumlu varsayımlar, yaşamı güvenli ve rahat bir hale getirmekte, çalışma yaşamında zor ve olumsuz durumlarla karşılaşsa bile bireyin dünya ve kendisiyle ilgili olumlu inançlarını fark etmesine neden olmaktadır. Özellikle kişisel yada toplumsal travmatik olaylar veya işyerindeki olumsuz stres faktörleri gibi pek çok duruma karşın çalışanların daha güçlü bir öz kontrol sağlayabilmeleri ve daha olumlu işyeri tutum ve davranışları sergileyebilmeleri için öncelikle bu tür temel varsayımların pozitif yönde olmasının önemini tüm örgütler ve yöneticiler tarafından anlaşılmasının yararlı olacağı söylenebilmektedir. Tüm bu nedenlerle, bu çalışma kapsamında ele alınmış olan kavramların değişik açıdan ve farklı bağlamsal faktörlerin de dikkate alınmasıyla sonraki çalışmalarda yeniden ele alınmasının ve incelenmesinin gerek literatür gerekse pratik iş yaşamı açısından faydalı sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

6. Araştırmanın Kısıtları

Araştırmanın İstanbul'da, sınırlı sayıda hastanelerde, sınırlı sayıda katılımcılarla gerçekleştirilmesi çalışmanın kısıtlılığını oluşturmaktadır. Sonraki araştırmaların daha geniş örnekleme yapılması ve araştırma modelinde şartlı değişken olarak ele alınabilecek olan birtakım örgütsel, bağlamsal, bireysel, kültürel değişkenlerin değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Böylece, güvenilirliği ve genellenebilirliği daha yüksek araştırma sonuçlarının elde edilebileceği söylenebilmektedir.

KAYNAKLAR

- A Bayraktar, F., Sayıl, M. ve Kumru, A. (2009), "Liseli Ergenler ve Üniversiteli Gençlerde Benlik Saygısı: Ebeveyn ve Akranla Bağlanma, Empati ve Psikolojik Uyum Değişkenlerinin Rolü", *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), ss.48-63.
- Boxer, P., Tisak, M. S. ve Goldstein, E. (2004), "Is it to be good? An exploration of aggressive and prosocial behavior subtypes in adolescence", *Journal of Youth and Adolescence*, 33 (2), ss.91-100.
- Bowlby, J. (1969), *Attachment and loss: Attachment*, New York: Basic Books.
- Brief, A.P. ve Motowildo, S.J. (1986), "Prosocial organizational behaviors", *Academy of Management Review*, 11(4), ss.710-724.
- Buss, A. H. ve Perry, M. (1992), *The aggression questionnaire*, *Journal of Personality and Social Psychology*, 63 (3), ss.452-459.
- Coillie, H.V. ve Mechelen, I.V. (2006), "A Taxonomy of Anger-Related Behaviors in Young Adults", *Motivation and Emotion*, 30(1), ss.56-73.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2000), "The "What" and "C" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior", *Psychological Inquiry*, 11(4), ss.227-268.
- Dekel, R., Solomon, Z., Elklit, A. ve Ginzburg, K. (2004), "World assumptions and Combat-related Posttraumatic Stress Disorder", *The Journal of Social Psychology*, 144, ss.88-109.
- Dınvar, P.E. (2011), *Travma Sonrası Stres, Dünyaya İlişkin Varsayımlar ve Tanrı Algısı Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eisenberg, N., Guthrie, I.K., Cumberland, A., Murphy, B.C., Shepard, S.A., Zhou, Q. ve Carlo, G. (2002), "Prosocial development in early adulthood: A longitudinal study", *J. of Personality and Social Psychology*, 82(6), ss.993-1006.
- Grolnick, W. S., Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (1997), "Internalization within the Family: The Self-determination Theory Perspective", In J. E. Grusec & L. Kuczynski (Eds.), *Parenting and Children's Internalization of Values: A Handbook of Contemporary Theory*, New York: Wiley, ss.135-161.
- Guay, F., Marsh, H. W. ve Boivin, M. (2003), "Academic Self-Concept and Academic Achievement: Developmental Perspectives on Their Causal Ordering", *Journal of Educational Psychology*, 95(1), ss.124-148.
- Hastings, P. D., Utendale W.T. ve Sullivan, C. (2006), *The Socialization of Prosocial Development*. In J. E. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization: Theory and research*. New York: Guilford Press.
- Janoff-Bulman, R. (1989), "The Benefits of Illusions, the Threat of Disillusionment, and the Limitations of Inaccuracy", *Journal of Social and Clinical Psychology*, 8(2), ss.158-175.
- Janoff-Bulman, R., Berg, M. ve Harvey, J. H. (1998), "Disillusionment and the Creation of Value: From Traumatic Losses to Existential Gains", *Perspectives on loss: A sourcebook*, ss.35-47.
- Kahraman, O.G. ve Kurt, G. (2013), "Öğretmen Adaylarının Olumlu Sosyal ve Saldırgan Davranış Eğilimlerinin İncelenmesi", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), ss.236-243.
- Kart, M. E. ve Güldü, Ö. (2008), "Self-determination scale: The adaptation study", *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 41(2), ss.187-207.
- Kocayörük, E. (2012), *Öz-Belirleme Kuramı Açısından Ergenlerin Anne Baba Algısı ile Duyuşsal İyi Oluşları Arasındaki İlişki*, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), ss.24-37.
- Meier, L.L. ve Semmer, N.K. (2012), "Lack of reciprocity, narcissism, anger, and instigated workplace incivility: A moderated mediation model", *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 11(2), ss.1-15.
- Penner, L. A. ve Finkelstein, M. A. (1998), "Dispositional and Structural Determinants of Volunteerism", *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, pp.525-537.

Sheldon, K. M., Ryan, R. M., ve Reis, H. T. (1996), "What Makes for a Good Day? Competence and Autonomy in the Day and in the Person", *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, ss.1270-1279.

Solomon, Z., Jancu, I. ve Tyano, S. (1997), "World assumptions following disaster", *J. of Applied Social Psychology*, 27, ss.1-24.

Taştan, S.B. ve Güçel, C. (2014), "Prososyal davranış normları bağlamında özgeci davranışı açıklayan örgütsel ve

psikososyal yapıların incelenmesi: Toplulukçu (ilişkisel) kültürel değerlerin düzenleyici etkisine yönelik bir araştırma", 13.Ulusal İşletmecilik Kongresi, 08-10.Mayıs, Antalya, Türkiye.

Trommsdorff, G., Friedmeier, W. ve Mayer, B. (2007), "Sympathy, Distress, and Prosocial Behavior of Preschool Children in Four Cultures", *International Journal of Behavioral Development*, 31(3), ss.284-293.

How to Cite This Article:

Taştan, S., Güçel, C., İşçi, E. (2017). Çalışanların Dünyaya İlişkin Varsayımları ve Özerklik Algısının Olumlu Sosyal Davranış ve Saldırganlık İle İlişkisinin İncelenmesi: Öz-Belirleme Ve Pozitif Yanılsamalar Kuramları Bağlamında Bir Değerlendirme. *Journal of Behavior at Work (JB@W)*, 2(2), 1-10.

ⁱ Bu çalışma 6-7 Kasım.2015 tarihlerinde, Tokat, Türkiye'de düzenlenmiş olan 3. Örgütsel Davranış Kongresi'nde sunulan bildirinin genişletilmiş çalışmasıdır.